

Strona znajduje się w archiwum.

NIK o kontroli zwalczania oszustw podatkowych

W ocenie NIK organy kontroli skarbowej oraz organy podatkowe nie przeciwdziałały wystarczająco skutecznie oszustwom podatkowym. W badanym okresie nastąpił gwałtowny wzrost uszczupień VAT, przy jednocześnie niskim poziomie kwot odzyskiwanych z tego tytułu przez Skarb Państwa. NIK odnotowuje jednak, że Minister Finansów podejmował liczne działania zmierzające do zminimalizowania skali oszustw podatkowych, doprowadzając m.in. do zmiany ustawy o VAT.

Dochody z podatku od towarów i usług są głównym źródłem dochodów publicznych. W latach 2011-2013 dochody z VAT stanowiły średnio 42 proc. dochodów budżetu państwa. W tym samym okresie spadły o ponad 6 proc., tj. o 7,4 mld zł. W 2011 r. kwoty uszczupień w podatku VAT ujawnionych przez służby podległe Ministrowi Finansów wyniosły nieco więcej niż 2,5 mld zł, podczas gdy w 2012 r. kwota ta przekroczyła 4 mld zł, a tylko w I półroczu 2013 r. było to prawie 3,2 mld zł. Przyczyną tej sytuacji było m.in. nasilające się zjawisko oszustw podatkowych.

Oszustwa podatkowe, takie jak niezapłacenie VAT przez polskiego nabywcę od towarów sprowadzonych z innych krajów UE, wykorzystywanie faktur

dokumentujących fikcyjne transakcje gospodarcze lub wyłudzenie podatku w postaci zwrotów VAT, generują znaczne straty dla Skarbu Państwa. Według danych MSW, w 2012 r. tylko w sprawach dotyczących tzw. przestępczości paliwowej, które zakończyły się aktami oskarżenia, nadużycia opiewały na ponad 1,3 mld zł.

Kontrola NIK wykazała, że w badanym okresie polska administracja prowadziła intensywne działania mające na celu ograniczenie skali oszukańczych procedurów. Rozwijała się współpraca pomiędzy Polską a państwami członkowskimi w zakresie zwalczania oszustw w podatku VAT, także w ramach sieci Eurofisc (sieć służąca usprawnieniu wymiany informacji między państwami członkowskimi UE w celu ułatwienia wielostronnej współpracy w zakresie zwalczania oszustw w podatku od towarów i usług). NIK podkreśla, że szybka i pełna wymiana informacji między państwami członkowskimi jest istotnym elementem w skutecznej walce z oszustwami w VAT.

Minister Finansów analizował zagrożenia związane z występowaniem oszustw w podatku od towarów i usług. Prawidłowo wyznaczał cele i kierunki kontroli podatkowej, wskazywał obszary podwyższonego ryzyka, takie jak rynek obrotu paliwami, stalą, czy złomem. Wiele kontroli w tych obszarach zakończyło się wykryciem uszczupień VAT. W celu zminimalizowania skali oszustw podatkowych szef resortu finansów opracował projekt zmian do ustawy o podatku od towarów i usług oraz do Ordynacji podatkowej (najważniejsze dotyczyły odwrotnego obciążenia i odpowiedzialności solidarnej kontrahentów). Nowelizacja weszła w życie 1 października 2013 r.

Kontrola NIK wykazała jednak słabe strony po stronie skontrolowanych organów kontroli skarbowej oraz organów podatkowych:

1. odzyskano niewielką część kwot zaniżeń podatku VAT. Wyniki kontroli NIK prowadzonych w pięciu urzędach kontroli skarbowej wykazały, że w 2011 r. dla Skarbu Państwa odzyskano zaledwie 22,7 proc. kwoty zaniżeń VAT, 8,8 proc. w 2012 r. oraz 4,8 proc. w I półroczu 2013 r. Natomiast w dziewięciu urzędach skarbowych w 2011 r. dla Skarbu Państwa odzyskano 22,1 proc. kwoty zaniżeń VAT, 20,7 proc. w 2012 r. oraz 26,5 proc. w I półroczu 2013 r. Tak niska skuteczność w egzekwowaniu zobowiązań podatkowych wynikała najczęściej z braku majątku po stronie dłużników. Urzędy skarbowe często wydawały decyzje wymiarowe (określające wysokość zobowiązania podatkowego) tzw. „słupom”, czyli podmiotom, które w momencie egzekucji nie miały żadnego majątku lub były w stanie likwidacji;
2. zmniejszyła się liczba kontroli przeprowadzonych przez urzędy skarbowe. W 2012 r. organy te zrealizowały prawie 240 tys. kontroli rozliczeń VAT, tj. o 8,8 proc. mniej niż w 2011 r. Zjawisko to pogłębiło się w I półroczu 2013 r., kiedy to przeprowadzono niecałe 109 tys. kontroli, tj. o 17,8 proc. mniej niż w I półroczu 2012 r. Zdaniem NIK w sytuacji gwałtownego wzrostu uszczupień

VAT niepokojące jest tempo, w jakim zmniejszała się liczba kontroli rozliczeń VAT;

3. niski był poziom wydawanych przez organy podatkowe decyzji wymiarowych, co oznacza, że rósł udział decyzji uchylonych w toku prowadzonych przez izby skarbowe postępowań odwoławczych. W urzędach kontroli skarbowej decyzje uchylone stanowiły 15,1 proc. decyzji wydanych w 2011 r., 19,6 proc. w 2012 r. oraz 20,7 proc. w I półroczu 2013 r. Tymczasem w urzędach skarbowych odsetek uchylonych decyzji wyniósł 10,3 proc. w 2011 r., 11,9 proc. w 2012 r. oraz 7,5 proc. w I półroczu 2013 r. Głównymi przyczynami uchylania decyzji organów pierwszej instancji było niepełne lub nieprawidłowe udokumentowanie stanu faktycznego dotyczącego kontrolowanych podatników;
4. 8 z 9 kontrolowanych urzędów skarbowych nie wypełniało rzetelnie ustawowego obowiązku w zakresie wykreślenia podatników z odpowiednich rejestrów (zgodnie z art. 97 ust. 15 lub art. 96 ust. 9 ustawy o podatku od towarów i usług w określonych przypadkach podmioty te powinny zostać z nich wykreślone). W ocenie NIK zaniedbania urzędników w tym zakresie mogą utrudniać identyfikowanie podmiotów nierzetelnych, podejrzanych o udział w oszustwach podatkowych;
5. 2 z 9 kontrolowanych urzędów skarbowych nieterminowo odpowiadały na wnioski państw członkowskich UE o zbadanie transakcji u wskazanych podatników. Okazuje się, że problem opóźnień w udzielaniu odpowiedzi występuje w większości krajów UE. NIK podkreśla, że szybkie uzyskiwanie informacji o rzetelności rozliczeń kontrahentów z innych krajów UE ma istotne znaczenie dla skutecznego rozpoznawania i zwalczania oszustw podatkowych tym bardziej, że przestępstwa te mają często charakter transgraniczny.

Po przeprowadzonej kontroli NIK skierowała pod adresem Ministra Finansów następujące wnioski:

szybsze wprowadzanie rozwiązań ułatwiających zwalczanie oszustw w VAT, które sprawdziły się w innych krajach, w tym rozważenie przyspieszenia prac nad wprowadzeniem w Polsce modelu hurtowni danych VAT opartych na Jednolitym Pliku Audytowym,

szersze wykorzystywanie instrumentów współpracy międzynarodowej na etapie rozpoznawania zagrożeń, typowania podmiotów do kontroli oraz prowadzenia kontroli,

zintensyfikowanie współpracy między służbami podległymi Ministrowi Finansów oraz z organami ścigania,

szybsze pozyskiwanie oraz przetwarzanie danych z wykorzystaniem technik informatycznych przy planowaniu oraz prowadzeniu kontroli,

kontynuowanie szkoleń inspektorów kontroli skarbowej i pracowników urzędów skarbowych w zakresie wiedzy i umiejętności w zwalczaniu oszustw podatkowych,

poprawa skuteczności odzyskiwania należnych kwot wymierzonych w decyzjach pokontrolnych.

NIK zwraca uwagę, że skuteczność zwalczania oszustw w VAT zależy przede wszystkim od umiejętnego rozpoznania mechanizmów oszustw, szybkości reakcji organów podatkowych i organów kontroli skarbowej oraz od niezwłocznego wymierzania i egzekwowania kar wobec sprawców. W związku z tym konieczne są dalsze działania Ministerstwa Finansów zapewniające większą skuteczność pracy organów podatkowych oraz organów kontroli skarbowej.

Wciąż aktualne pozostają wnioski skierowane do Ministra Finansów po kontroli NIK z 2009 r. dotyczącej opodatkowania transakcji wewnątrzspółnotowych podatkiem od towarów i usług. Rekomendacje Izby dotyczyły przede wszystkim skutecznego egzekwowania od podległych jednostek rzetelnej aktualizacji danych podatników VAT UE, w tym wykreślenia podmiotów z rejestru podatników VAT, a także eliminowania opóźnień w udzielaniu odpowiedzi na wnioski formułowane przez administracje państw członkowskich UE.

[Zobacz artykuł na stronie NIK](#)